

3 нашого життя.

Некролог замість полеміки.—Нова могла на пої нашій журналістиці.—Силою обставин.—Чи самою силою обставин?—Внутрішні хвиби вашої преси.—Про одного комисара.—Літературні Герострати, величній храм Артеміди та його найстарший жрець.—До д. Просвітанина в науку.—Храма немає і жрець на порожньому місці похочає.—„Ми—ефіопи“.—Зразки ефіопських завичок у критика критиків.—Пригода з „точкою з залатою“.—З кого зайй критик портрета малював?

Недавно розпочалась була в „Слові“ полеміка про культурну роботу. З великим зацікавленням стежив я за тією полемікою, спостерегає, як розгортаються думки авторів, дожив дав дальших статей, щоб і собі обізнатись на цю тему, яка здавна глибоко мене цікавила взагалі, а надто в тому освітленні, що давали їй співробітники „Слова“. Мені здавалось, що в полеміці олій починають вирисовуватись контури чогось нового для того напрямку в нашому громадському житті, який заступало „Слово“, що те нове, потроху викристалізувавшись та вбишись у колодочки, дасть змогу зговоритись хоч на де-яких практичних справах людям, які досі на різних мовах розмовляли. Звичайно, дуже ще неясно, невизначно й несміливо та з повсякчасними екскурсами на бік пробивалось те нове, про яке тут мова; але більш ясної та певної формуловки сподівався я од дальшого ходу полеміки.

На жаль, не так сталося, як бажалося. Час приніс нам, замість сподіваного пролягу полеміки, промовистий аншлаг од редакції в ч. 23-му „Слова“: „матеріальні засоби, які ма-ла наша газета, вичерпані. Отже робота, котру провадили ми два роки, силою обставин схиляється“... І от замість посилюючої участі в обміркуванні цікавої справи, силою обставин доводиться писати некролога по помершому товаришеві на літературній та громадській ниві українства. З жалем доводиться зазначати нову на ній могилу.

Так, з жалем... Я не належу до adeptів того напрямку, що заступало в нашій журналістиці „Слово“, і в багатьох справах погляди наші в діяметральньо-супротивні сторони розбігаються. З самим „Словом“ не раз мені доводилось гостро стинатись на полемичному полі. І все таки жаль живий пориває, що не стало ще одного органа української преси, і цей жаль ще збільшується тим, що орган то був з виразною фізіономією і міг ро-

бити своє діло на окремій дільниці українства, куди важче досягнутись иншим нашим виданням. Але найбільш мені шкода, що не стало принципіального супротивника, бо коли правда тому, що істина з боротьби думок нарождається, то всякий, кому та істина дорога, мусить бажати собі як найбільше чесних ідейних супротивників, щоб у розмові з ними, в обміні думками, навіть у самій боротьбі гострій сприяти народженню тієї бажаної істини. І з цього погляду найдужче мені прикро, що доводиться нову могилу висипати на полі нашій журналістиці, і так на це добро вже занадто багатому.

Те, що мав я сказати з приводу розпочатої в „Слові“ полеміки, звичайно мало б характер як-раз такої боротьби думок, бо з иншого ідейного ґрунту виходило б, ніж той, на якому стояли автори з „Слова“. Тепер, коли ідейний супротивник зійшов зі сцени і—зараз принаймні—не має де голосу подати, тепер не час і з своїми увагами про ту полеміку виступати, хоч взагалі до неї може й доведеться згодом ще вернутись. Думаю так через те, що з смертю органа не вмер самий напрямок і, певне, знайде він той або инший спосіб висловлятися та висвітлювати події нашого громадського життя з свого погляду. І з щирого серця можу тільки побажати, щоб це як найшвидче сталося й без тих перешкод, які йдуть слідком за кожним чесним органом преси.

Отже цим разом мушу обмежитись тільки літературним, скажу так, некрологом, то б то кількома словами про те, що міг би дати і що дійсне давав нашому громадянству померший товариш. Звичайно доведеться торкнутись тут не тільки його активна, а й пасивна, але принцип — *de mortuis nil nisi bene* раз-у-раз здавався мені огидним фарисейством та нікчемною бовязкістю перед ясним світлом правдивого слова, як і з другого боку воздавання „коємуждо по заслугам“ було тією метою, що ставив я собі в своїй літературній діяльності. І думаю, що опих кілька едів товариші-супротивники не візьмуть за але для себе, за якусь запізнану догану, або вислов ворожого почування. Ні, я просто хотів би—з свого, певна річ, погляду—зазначити де-які хвиби видання, щоб на далі можна було старих помилок не робити і щоб не починалася вдруге „силою обставин“ та робота,

